

Durant uns quants mesos els periodistes i els polítics catalans van mirar cap al cel. No plovia i la sequera començava a ser més que preocupant.

Aquest fet va comportar que es generessin nombroses informacions d'un tema que ofería punts de vista ben diversos, depenent del territori on un es trobava. Una comparativa entre la informació aportada als mitjans de Barcelona i els de Tarragona permet reflexionar sobre com una mateixa problemàtica es pot plantejar de maneres ben diferents.

La sequera que va dividir els mitjans

Pilar G. Baro
Fotos: Vicenç Llorba

“Aigua d'on sigui” (*Avui*, 2 de febrer); “Aigua del Segre per a Barcelona aquesta tardor” (*La Vanguardia*, 26 de març); “Quatre trens diaris amb aigua de Tarragona per a Barcelona” (*Diari de Tarragona*, 4 d'abril); “El Govern central parla amb París del transvasament del Roina” (*La Vanguardia*, 10 d'abril); “L'Ebre, per decret” (*Avui*, 13 d'abril); “Aigua en vaixell a preu d'or” (*La Vanguardia*, 14 de maig)... Les portades de la premsa catalana han navegat en aigües turbulentes durant bona part d'aquest primer mig any del 2008. La guerra de l'aigua desencadenada per la sequera ha situat en peu de guerra administracions, que han buscat solucions sobre la marxa; pagesos i regants, en actitud defensiva; i ciutadans en general, que, a Barcelona, temien les restriccions i, a Tarragona, s'han sentit atacats i a punt de ser desprovistos d'un bé essencial del qual han reivindicat la propietat.

Els mitjans de comunicació han hagut de mantenir enceses totes les alarmes per tenir coberta la riuada de declaracions creuades, mesures, propostes i contrapropostes, així com les conseqüents accions de protesta. La multitud de fronts oberts que han caracteritzat aquesta batalla per l'aigua ha inundat les planes dels diaris dia rere dia, amb informacions que, de vegades, han estat força diferents a Barcelona i

a Tarragona. La premsa barcelonina s'ha esforçat a “demostrar” que els ciutadans sí que estalvien aigua (“Barcelona gasta cada cop menys”, *La Vanguardia*, 17 de març) i que, per tant, mereixien un gest de solidaritat per part dels seus veïns del sud. A Tarragona, des d'on també s'ha destacat l'actitud estalviadora dels seus habitants (“Els tarragonins gasten 13 litres d'aigua menys al dia que el 2004”, *Diari de Tarragona*, 4 de març), s'estava molt alerta davant qualsevol relliscada que es pogués convertir en retret (“Tarragona enviarà en un dia el que Badalona malbarata en un mes”, *Diari de Tarragona*, 28 de febrer).

La Vanguardia donava el seu tret de sortida al conflicte el passat 1 de març, amb un titular a portada que alertava: “La sequera obre la guerra de l'aigua a Catalunya”. El periodista del rotatiu barceloní Antonio Cerrillo, especialitzat en temes de medi ambient, diferencia la situació del 2008 de la viscuda en anteriors sequeres: “Hi ha més consciència de desastre econòmic, d'efectes en la xarxa d'aigua domèstica, en la indústria, els serveis, els hotels, el turisme de platja...” Apunta també el fet que “s'han hagut de buscar solucions d'emergència” que, fins ara, “no s'havien materialitzat en projectes concrets”. En aquest sentit, es refereix al transport d'aigua en

Les imatges de la sequera, com aquesta del Delta de l'Ebre, han servit per conscienciar els ciutadans sobre el valor de l'aigua.

vaixell des de Tarragona fins a Barcelona i al decret per a la construcció de la canonada que havia de fer arribar l'aigua de l'Ebre, amb les conseqüents expropiacions de terrenys. Cerrillo subratlla, a més, la "greu imprevisió del Govern català". "S'ha hagut d'improvisar, rectificat contínuament", afegeix. El redactor de *La*

Les informacions de Barcelona parlaven d'estalvi, mentre que les de Tarragona defensaven el territori

Vanguardia ha tingut molt present a l'hora d'informar l'"efecte dominó" de qualsevol actuació per part dels dirigents polítics. "Cada cop que es parlava d'una mesura en portava encadenades altres", diu.

Un dels exemples d'aquest "efecte dominó" que el diari ha reflectit és el

fet que, davant les restriccions d'aigua potable a jardins i piscines, "en alguns municipis afectats no hi havia reglaments de compliment de les mesures". El 6 de febrer *La Vanguardia* se'n fressò amb aquest titular: "La prohibició d'usar aigua potable està mancada de controls". En aquest context, Cerrillo considera vital que, davant el repte d'informar d'una crisi, el mitjà "planifiqui" la seva cobertura. "Si no hi ha previsió, es pot caure en errors. Al lector se li ha d'anar donant la informació pas per pas", apunta. El periodista explica que el seu diari va tenir clar que es tractava d'una "informació de llarg recorregut" i que, per tant, calia "buscar una seqüència lògica". "Hi havia un problema, que era l'aigua; una mala solució, que era el Segre; una aposta raonable, que era l'Ebre i una solució, que era la pluja".

Jocs de paraules

La crisi de l'aigua ha inspirat als diaris titulars a partir de jocs de paraules molt "aquífers":

"Farà falta l'ajuda del cel per treure'n l'aigua clara" (Bitllet d'opinió, *Avui*, 6 de febrer).

"El Govern pressionarà a Madrid perquè obri l'aixeta del Segre" (*Avui*, 1 d'abril).

"La 'guerra de l'aigua potable', gota a gota" (*Diari de Tarragona*, 2 d'abril).

"Entre dues aigües" (*La Vanguardia*, 16 d'abril).

"Aigua per un tub" (*Avui*, 20 d'abril).

"Aigua beneïda" (*La Vanguardia*, 3 de juny).

PEDAGOGIA NECESSÀRIA

L'ús del llenguatge ha jugat un paper molt important en la difusió de les informacions relacionades amb la sequera i la guerra de l'aigua. "Hem intentat utilitzar un llenguatge senzill, molt transparent. Traduir paraules tècniques a un llenguatge col·loquial, rigorós i que es pogués entendre", comenta Cerrillo. "S'havia de fer molta pedagogia i donar un diagnòstic global". També hi ha ajudat el constant ús de gràfics, mapes i taules, que il·lustraven la situació dels embassaments i informaven de les restriccions, els conflictes desencadenats a diferents punts de la geografia catalana, l'aigua desaprovechada per les fuites, el consum, els recorreguts de les conduccions d'urgència proposades o detalls de l'operació de transport per vaixell. L'*Avui* ha donat especial rellevància, mitjançant destacats, a les xifres de la crisi. També ha publicat infografies il·lustratives de la procedència de l'aigua arribada en vaixell, detalls dels possibles transvasaments, punts de captació d'aigua o viatges en tren o vaixell.

La complexitat del tema ha conduït els mitjans a idear informacions tan pedagògiques com fos possible. Així, *La Vanguardia* publicava el 25 de febrer: "El decàleg de la sequera", amb deu preguntes que intentaven respondre els dubtes del lector. Les respostes inclouen diversos parèntesis amb detalls que contribueixin a aquest objectiu. L'*Avui*, per la seva banda, oferia el 6 d'abril un enginyós diccionari: "De la A d'aigua a la T de l'esperada tempesta", amb vint-i-quatre paraules desenvolupades en dues pàgines on apareixen tots els agents implicats en la crisi. El *Diari de Tarragona* també va optar, com *La Vanguardia*, per explicar la polèmica a través de preguntes, amb respostes breus i carregades de xifres (que inclouen els hectòmetres cúbics que

"perd la canonada de Badalona des de fa més de tres anys"). El recull porta per títol "La 'guerra de l'aigua potable', gota a gota".

Un altre dels recursos utilitzats a la premsa per contribuir a refrescar la memòria dels lectors en un tema que es

renovava dia a dia ha estat l'ús de les cronologies i el recull de declaracions destacades de dirigents polítics que resumien l'evolució del tema. *La Vanguardia*, per exemple, el 16 d'abril feia una progressió de les diferents declaracions del conseller de Medi Ambient, Francesc Baltasar, des del 10 de gener fins a l'11 d'abril, amb les reproduccions de les portades dels dies corresponents.

INFORMACIÓ I ALARMISME

L'*Avui* obria la secció de Societat del 29 de març amb el titular, entre cometes, "Emergència nacional", en boca del conseller Baltasar. El professor de redacció periodística de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) Xavier Giró subratlla que, si bé cal mesurar les paraules en una situació extrema, "no s'ha de buscar la frontera entre almar i informar". "Si hi ha

Des del *Diari de Tarragona* reconeixen que la informació buscava "fer pàtria"

alarma, hem de fer alarma", assegura. Sí que cal evitar, diu, caure en "una distorsió de la realitat". I recorda que "hi ha recursos lingüístics per fer que el discurs no sigui catastròfic". La cap de Societat de l'*Avui*, Pepa Masó, posa l'accent en el fet que el seu diari "ha

intentat fer una feina de conscienciació de la necessitat que la gent havia d'estalviar". "La crisi ha servit", apunta, "per fer entendre d'on ve l'aigua que surt per l'aixeta". Masó considera que la sequera i la "batalla territorial", a banda de la política, que ha desencadenat han estat una prioritat informativa dels últims mesos. "Hem fet informació de tots els territoris i hem recollit les diferents sensibilitats, tenint en compte que el nostre lector és barceloní, però sense deixar de banda les Terres de l'Ebre o els regants del Ter". "Hi hem reflectit a tothom".

Les informacions de l'*Avui* han estat caracteritzades per titulars directes i contundents: "A Catalunya, ni aigua" (1 d'abril); "L'Ebre se subleva" (19 d'abril); "El tripartit votarà dividit per l'aigua" (29 d'abril); "I ara, desbordats" (28 de maig). També ha estat el cas de *La Vanguardia* en moltes de les portades de les pàgines de la secció Vivir: "L'aigua és meua" (1 de març); "Transvasament d'emergència" (26 de març); "El pitjor escenari" (27 de març). El seguiment del tema ha fet necessari "mobilitzar molta gent", explica la cap de Societat de l'*Avui*, ja que hi estaven involucrats diferents territoris i afectava alguns cops l'àmbit social i d'altres el polític. En funció de la notícia del dia, calia decidir a quina secció s'encabia.

LA DEFENSA DEL TERRITORI

Des del *Diari de Tarragona*, la informació difosa ha anat encaminada, segons admet el cap de Local, Xavier Fernández, a "fer pàtria". "Hem destacat el fet que hi havia zones de Tarragona amb problemes de subministrament; els canvis d'opinió de Francesc Baltasar i també l'anunci de la fi del veto a les restriccions per a piscines i jardins el mateix dia que arribava un vaixell amb aigua a Barcelona". Aquest anunci va donar lloc, el

La postura de la Plataforma en Defensa de l'Ebre ha sobtat l'opinió pública barcelonina.

14 de maig, a una portada amb aquest titular: "Barcelona omple les seves piscines amb l'aigua del Ter". I a dins: "L'aigua que es porta en vaixell a Barcelona servirà també a omplir piscines", amb l'avantítol: "El Govern preveu aixecar divendres les restriccions en passar de la fase d'excepcionalitat 2 a la 1". En conseqüència a l'anunci del Govern català, el dia 15 la informació que obre la secció de Tarragona titula "Ballesteros tanca l'aixeta a Barcelona". El dia 20, una altra informació a dues columnes tanca així la reacció de l'alcalde socialista de Tarragona: "Ballesteros tornarà a obrir l'aixeta a Barcelona", amb l'avantítol "A la mínima sospita, parem". Ràdio Tarragona també es va fer ressò d'aquest fet. La cap d'informatius, Teresa Ortega, assenyala que l'emissora va fer "incidència" en aquell anunci perquè, al carrer, es copsava un senti-

ment molt clar: "Els ciutadans es preguntaven: 'és la nostra aigua, ens la prendran?'". Ortega subratlla que Ràdio Tarragona "no ha fet servir un llenguatge massa localista" si bé sí que es deixava clar que l'aigua de la discòrdia "era dels pous de Tarragona o de l'Ebre". Les ones, però, tenen la virtut de transmetre, sense necessitat de "guarnir" la polèmica, tota la indignació

"Barcelona omple les seves piscines amb l'aigua del Ter", va titular el rotatiu tarragoní

dels afectats. "En els talls de veu, els protagonistes eren més dràstics, i nosaltres els hem recollit". La periodista es refereix, per exemple, a l'ús del possessiu que els pagesos utilitzaven en parlar de l'aigua. La crisi ha estat, comenta, "el tema d'obertura de

l'informatiu pràcticament cada dia des que es va començar a parlar de la possibilitat de portar aigua en vaixells des del port de Tarragona i a través de la canonada". Pel que fa a la batalla política, explica Ortega, l'emissora ha difós les declaracions dels dirigents que han visitat la zona o, en la majoria dels casos, "a través d'agència".

Xavier Fernández defensa que la informació del seu diari ha estat "curosa" i "exacta" i que en cap cas s'ha manipulat. El cap de Local del *Diari de Tarragona* subratlla que la repercussió de la guerra de l'aigua ha fet que el tema de portada coincidís algunes vegades amb l'edició de Tarragona i la de Terres de l'Ebre. Aquesta darrera edició, que acostuma a destacar informacions més locals, cobreix, precisament, un territori "molt sensible al tema de l'aigua", assenyala. El sentiment d'indignació que es respirava al

carrer s'ha vist reflectit en les informacions. “Defensar el territori és la nostra tasca”, argumenta el cap de Local, que afegeix: “N’hem fet un tema de bandera perquè és el nostre territori”. Fernández considera que la premsa de Barcelona ha enfocat la crisi més cap “als seus lectors” i, en aquest sentit, es refereix, per exemple, a la difusió de “l’estalvi en l’ús de l’aigua dels barcelonins”. “És la seva tasca”, diu.

El *Diari de Tarragona* feia una estimació, el 27 de febrer, del que suposava per a Tarragona l’aigua que es destinaria als barcelonins. El titular ho resumia així: “L’aigua que anirà a Barcelona és la que consumeix Tarragona en set mesos”.

Un dels titulars més cridaners que el diari ha tret en portada va ser el del 28 de febrer, que encapçalava una informació sobre la fuga, des de fa anys, d’una canonada que abasteix Badalona d’aigua potable: “Barcelona tira aigua mentre espera els vaixells de Tarragona”. El tema va ser objecte també d’un editorial amb el títol: “Malbaratament d’aigua en època de sequera”. Al dia següent, 29 de febrer, el titular de portada establí una altra comparació: “Barcelona perd per fuites cada any tota l’aigua que rebrà de Tarragona”.

El professor de la UAB Xavier Giró interpreta que els lectors de la premsa local i comarcal no entendrien un enfocament del conflicte que, en aquest cas, compadís els ciutadans de Barcelona: “Tallarien les subscripcions. I és molt difícil aconseguir lectors”. “Els mitjans, reproduint les declaracions del polític, entren en la guerra”, apunta Giró. Alerta que “alguns en fan groguisme” i que cal “fer esforços” per “ser crítics, però de forma mesurada”. Per al professor de redacció periodística, “la gent ha vist amb perplexitat la reacció de la Plataforma en Defensa de l’Ebre”, reflectida als mitjans.

Tant *La Vanguardia* com l’*Avui* recorden que d’aquesta fuga, que ha servit al *Diari de Tarragona* per donar la imatge de malbaratament d’aigua a Barcelona mentre en demanava a Tarragona, ja se n’havia parlat. No obstant això, havia passat més desapercebuda en no haver

La fuga de la canonada de Badalona va potenciar la idea de malbaratament de l'aigua de Barcelona

estat difosa anteriorment en un moment de sequera extrema. L’*Avui* informava el 29 de febrer de la postura del departament de Medi Ambient amb un titular que transmet la improvisació del Govern: “Baltasar es treu de la màniga un pla contra les fuites d’aigua”. El 5 de març, amplia la informació amb aquest titular: “La Fiscalia ordena els Mossos investigar la gran fuga d’aigua”. El dia 14, la informació que obre la secció de Societat porta aquest encapçalament: “Badalona ja reaprofitava l’aigua que perd la canonada del Ter”. Cerrillo ressalta que es tractava d’un “mal col·lateral” i que el que s’hi ha reflectit és l’“impacte” del fet de “conèixer noves esclotxes alhora d’haver de reduir el consum d’aigua potable”. *La Vanguardia* cobria la polèmica amb aquest titular el 28 de febrer: “Milions de litres desaprovechats”. I l’1 de març recollia en un complement la resposta de l’Agència Catalana de

El sentiment d'indignació que es respirava al carrer es va reflectir en les informacions

l’Aigua sota aquest titular: “La Generalitat demana “perdó” per tantes fuites en els sistemes d’abastiment”.

El preu de la cessió d’aigua també proporciona titulars cridaners al *Diari de Tarragona*. L’1 d’abril, el titular de la

informació que obre la secció de Tarragona és una pregunta formulada al ple municipal pel portaveu de CiU a l’Ajuntament, Joan Aregio: “És solidari vendre aigua a Barcelona al triple del que la paguem a l’Ebre?”

El 8 d’abril, mentre en portada es titula “La Generalitat estudia connectar el minitransvasament de l’Ebre amb l’àrea metropolitana”, el que obre la secció de Tarragona és: “El Pou Boronat ofereix la seva aigua a Barcelona sense cobrar ni un euro”.

Al dia següent, en portada: “La Generalitat rebutja l’aigua gratuïta dels Boronat”. El subtítol apunta l’argument de l’administració, que “al·lega que l’aigua és salada” i el dels propietaris, que la creuen “més potable que la de l’Ebre”.

El *Diari de Tarragona* ha emprat fórmules que deixen molt clar el sentiment de propietat de l’aigua i el fet que Barcelona se l’enduu. Així, anuncia en un titular del 9 de maig: “Atraca el vaixell que s’emportarà l’aigua”. El 13 de maig titula: “L’aigua de Tarragona arriba a Barcelona”. El cap de Local destaca que el diari ha fugit dels “eufemismes” utilitzats pels dirigents polítics. “Hem fet servir paraules clares. I hem dit que era un transvasament des del primer moment”, apunta. En una de les seves portades, la del 15 d’abril, el rotatiu tarragoní titulava: “Sense anomenar-lo transvasament”, en referència al pacte entre el president de la Generalitat, José Montilla, i la ministra de Medi Ambient, Elena Espinosa, del que van anomenar “aportació puntual” de l’Ebre a la capital catalana. La premsa barcelonina no ha obviat aquesta polèmica. Tant l’*Avui* com *La Vanguardia* van publicar, el 29 de març, l’afirmació de la Secció Filològica de l’Institut d’Estudis Catalans segons la qual la paraula transvasament és la que defineix el transport d’aigua d’un lloc a l’altre.

Les pluges finalment han arribat, però la “guerra de l'aigua” sembla que no ha acabat. A la imatge, el pantà de Margalef.

MITJANS I ADMINISTRACIÓ

El paper que ha jugat l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA) a l'hora de facilitar la tasca als informadors ha estat qüestionat tant per *La Vanguardia* com per *l'Avui*. Antonio Cerrillo creu que el Govern català va optar per concentrar-se a “apagar el foc” i va fallar a l'hora d'informar. “Hi ha hagut poca estratègia de comunicació”, subratlla. El redactor de *La Vanguardia* explica que les rodes de premsa que convocava l'ACA regularment —“davant la pressió dels mitjans”, puntualitza Pepa Masó—, eren poc aclaridores davant els dubtes i la petició de dades per part dels periodistes. Masó afegeix que, després d'un inicial “bloqueig d'informació total”, es convocaven rodes de premsa per explicar “coses que ja se sabien”. “Quan es demanaven més declaracions, et trobaves amb una paret”, apunta. Qüestionada per aquesta revista sobre

les crítiques manifestades per alguns mitjans, l'Agència Catalana de l'Aigua no ha volgut fer-ne cap comentari. Fonts oficials han desestimat entrar a fer valoracions d'opinions i s'han remès al contingut del document elaborat per l'ACA i el Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat sobre l'estratègia de comunicació seguida al voltant de la sequera. El document assenyala la convocatòria de

Des dels mitjans critiquen la gestió informativa de l'Agència Catalana de l'Aigua

trobades amb la premsa, “primer quinzenals i a mesura que s'agreuja la situació setmanals” per part dels responsables de la conselleria i l'ACA. En total, s'han emès cinquanta-sis notes de premsa, des del gener i fins al 10 de

juny, i s'han convocat quinze conferències informatives. El web oficial de l'ACA ha rebut 141.300 visites durant els cinc primers mesos del 2008, que suposen un 60% més de les 208.597 registrades durant tot el 2007. Segons dades oficials, el Departament de Comunicació de l'Agència Catalana de l'Aigua va atendre, entre el març i el maig passat, 368 trucades de mitjans, 292 de particulars i 213 d'empreses.

Les intenses pluges que han aparcat la crisi no han de posar el punt i final al conflicte, tal i com destaca Masó. La periodista de *l'Avui* creu que cal estar alerta: “Els mitjans han de pressionar. No s'ha acabat perquè ha plogut. Tenim per davant un llarg estiu”, apunta, per la seva banda, el periodista Antonio Cerrillo, que posa l'accent en la idea que l'aigua és, com ha quedat demostrat, “una arma amb molt de poder”.